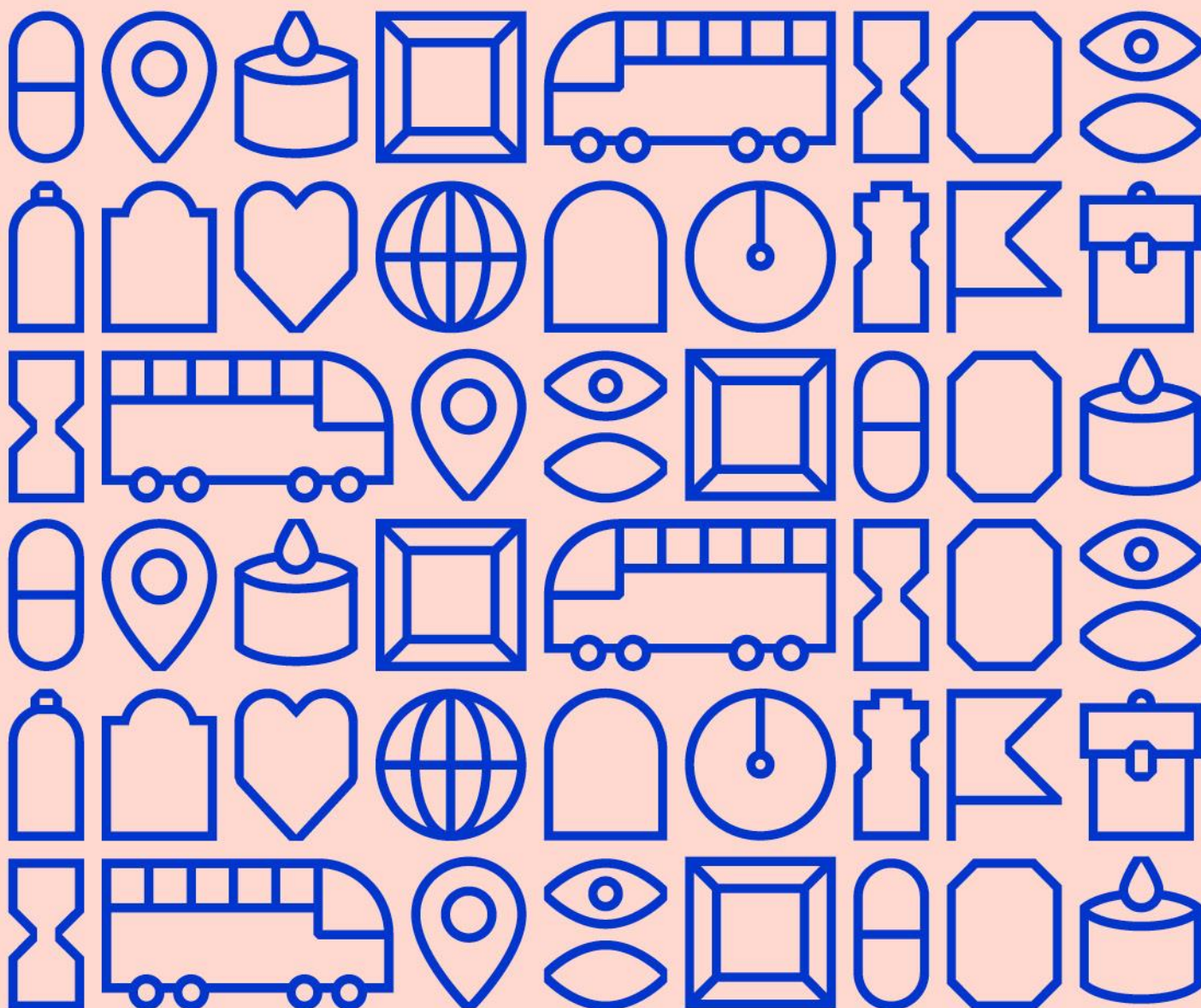

Gödöllői Királyi Kastély

KORA ÚJKORI ÉS 19. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Gödöllői Királyi Kastély

KORA ÚJKORI ÉS 19. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	4
3. Helyszíni feladatok.....	7
a. Nyomkeresés	8
b. Képes krónika	10
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	10
d. Drámapedagógia.....	14
4. Tanórai utófeldolgozás	14
6. Melléklet.....	15
Helyszíni feladatok	16
Nyomkeresés	16
Képes krónika	20
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	23
Drámapedagógia	26
Tanórai utófeldolgozás.....	36

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti- és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egynapos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika, stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják elkészített projektfeladataikat bemutatni, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** a NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-ot, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a „**képes krónikát**” elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”**, mely egy klasszikus teszt kvíz sor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.

3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** a látogatást követő történelemárá(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyet a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a Gödöllői Királyi Kastély programcsomagjáról

- a Kastélyhoz kapcsolódó feladatok egy része a Kastélykertben, illetve a város különböző nevezetes pontjainál zajlik, a másik része a Kastély belső tereit érinti. Utóbbi esetében több feladat is készült a magyar történelemhez kötődő nevezetes uralkodókkal kapcsolatosan, a csoportok felkeresik pl. Mária Terézia szobáját vagy Ferenc József dolgozószobáját - ezek látogatásához a Gödöllői Királyi Kastéllyal (<https://kiralyikastely.hu/>) fel kell venni a kapcsolatot.
- a megadott programcsomag leginkább a 10. évfolyamon ajánlható, főképpen a 18. századi magyar történelemhez kapcsolódik.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 10. évfolyam; témakör: Magyarország a 18. században (Magyarország újranevelése és újranevelése, valamint A felvilágosult abszolútizmus reformjai c. kerettantervi témák, illetve Barokk c. témahét vagy projektnap a tantárgyi koncentráció jegyében)

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A barokk <ul style="list-style-type: none"> • A barokk Európában és benne Magyarországon • nemzeti emlékezet barokkhoz kapcsolódó emlékművei, alkotásai	Sorold fel a barokk stílus legfőbb jellemzőit! (irodalom, művészettörténet)	2. dia: a barokk főbb jellemzői
Grassalkovich I. Antal településrendező tevékenysége Gödöllőn <ul style="list-style-type: none"> • Mária-oszlop, Nepomuki Szent János szobra • településszerkezet • birtokpolitika	Mi jellemezte a magyar arisztokráciát? (birtokméret, életmód, udvarhoz való viszony) Miről nevezetes Nepomuki Szent János?	3-4. dia: köztéri szobrok, fényképek (fotók)
A Gödöllői Királyi Kastély építésének története <ul style="list-style-type: none"> • az építés szakaszai (ld.: ppt)	Mi jellemzi a barokk kastélyépítést általában? Milyen sajátosságai vannak a gödöllői kastély építésének?	5-6. dia: Az építés szakaszai és Grassalkovich I. Antal idején
Grassalkovich I. Antal (1694-1771) karrierje <ul style="list-style-type: none"> • főbb állomások (ld. ppt)	Mit takarnak az egyes titulusok?	7-8. dia: Egy karrier állomásai

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Grassalkovich I. Antal házasságai <ul style="list-style-type: none"> három házasságról röviden	Milyen motivációk határozták meg a korban a házasodást?	9. dia: Grassalkovich I. Antal házasságai (festmény)
Mária Terézia és Grassalkovich I. Antal <ul style="list-style-type: none"> Újszerzeményi Bizottság Magyar Királyi Kamara	Mutasd be G. A. életének főbb állomásait? Melyik esemény volt a legmeghatározóbb karrierje szempontjából, miért?	10. dia: Jó kapcsolatban az uralkodóval
Mária Terézia Gödöllőn (ld. ppt)	Mi jellemezte a prezentáció leírása alapján Mária Terézia gödöllői látogatását? Milyen viszonyra enged mindez következtetni (főúr-uralkodó)?	11-12. dia: egy látogatás főbb eseményei (fotó, festmény)
Mária Terézia, a magyar királynő <ul style="list-style-type: none"> uralkodásának magyar vonatkozásai osztrák örökösödési háború	Mikor uralkodott? Mi jellemezte a Habsburgok és Magyarország közjogi viszonyát ekkoriban? Mi a felvilágosult abszolutizmus? Említs magyarbarát intézkedéseket Mária Terézia korából!	
Grassalkovich I. Antal az egyház mecénása <ul style="list-style-type: none"> tevékenysége országos viszonylatban a gödöllői katolikus templom a reformátusok kárpótlása	Mi jellemezte a bécsi udvar és a katolikus egyház viszonyát a korszakban? Hogyan támogatta Grassalkovich I. Antal az egyházat?	13. dia: a barokk templom (fénykép)
Bővítések II. Antal idején <ul style="list-style-type: none"> a Barokk Színház a Muzsikus szárny	Melyek a barokk zene legfőbb stílusjegyei? Sorolj fel barokk zeneszerzőket!	15. dia: Grassalkovich II. Antal (festmény), a Barokk Színház (fotó)

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Grassalkovich III. Antal ideje alatti jelentősebb bővítések</p> <ul style="list-style-type: none"> • virág és narancsház • fürdő • barokk kert	<p>Mi a különbség a francia és az angol kert között? A gödöllői melyik típusba sorolható és miért?</p>	<p>16. dia: festmény Grassalkovich III. Antalról</p>
<p>A kastély második fénykora</p> <ul style="list-style-type: none"> • dualizmus, koronázási ajándék • Ferenc József és Erzsébet királyné	<p>Milyen fontos események történtek 1867-ben és 1918-ban a magyar történelemben? A két fordulópontnak milyen gödöllői vonatkozásai voltak?</p>	<p>17. dia: a királyi család (festmény)</p>
<p>A Gödöllői Kastély a XX. században</p> <ul style="list-style-type: none"> • a Horthy-korszak: ismét rezidencia • a második világháború után: a szovjet megszállás következményei	<p>Ki volt Horthy Miklós? Milyen változást hozott kastély életében az 1945-ös esztendő? Milyen funkciót töltött be a kastély a kommunista diktatúra éveiben?</p>	<p>18. dia: fotók (a Horthy-család a kastélyparkban, Szociális Otthon)</p>
<p>A felújítás</p> <ul style="list-style-type: none"> • állandó kiállítás • európai uniós elnökségi helyszín	<p>Milyen jellegű tanácskozásokra került sor 2011-ben a gödöllői kastélyban az EU-elnökség időszakában?</p>	<p>19. dia: a kastély napjainkban (fénykép)</p>

3. Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel Gödöllő szobrait és emlékműveit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a téren, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált szobrokat és emlékműveket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!

Képes krónika (kisfilmkészítés)

Készítsetek kisfilmet a Gödöllői Királyi Kastély legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!
- a zárórán a kisfilmeket bemutatják

A) változat:

minden csoport végigjárja a kiemelt helyszíneket és kisfilmjében a téma egészét bemutatja

B) változat:

minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen

C) változat:

ha nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze

- a csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak

Tudáspróba

- a diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a kastély nevezetességeiről

Drámajáték

- a csoportok a kastélyban előadnak egy, a helyszínen játszódtott történelmi jelenetet
- a témák kiosztása (lásd feladatlap)
- a csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel

a. Nyomkeresés

A diákok négy csoportba tömörülve megkeresik Gödöllőn és a kastélyban a rejtvényben körülírt helyszíneket. Ezt követően beazonosítják, hogy a mellékelt térképen hányas szám jelöli a megtalált tárgyat.

Előkészület: érdemes a négy csoportot előre (akár már az előkészítő órán) beosztani, amelyek azután az összes feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet négynél több vagy kevesebb csoportot is létrehozni, az ideális létszám 3-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban (közös) a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is megtörténhet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszáma a térképen
A kastéllyal egyidős falikút. Alakja, egy mitológiai hőst ábrázol, aki éppen legyőzi a nemesi oroszlánt.	<i>Herkules-kút</i>	4
A szobrász alkotása témájául a szoborral szemközt a kastélyt építtető grófot választotta.	<i>Grassalkovich Antal szobra</i>	1
A barokk stílus jegyében épült kastély főbejárata felett, a díszerkélyen látható az építtető grófi család heraldikai ábrázolása.	<i>Grassalkovich-címer</i>	3
Magyar királynőink egyike, aki abban a kegyben részesítette Grassalkovich I. Antalt, hogy személyesen is meglátogatta gödöllői kastélyában.	<i>Mária Terézia-szobor</i>	5
Barokk stílusban épült emlékhely, amelyet Grassalkovich I. Antal emeltetett. Krisztus szenvedésének helyszínét, a Golgotát ábrázolja.	<i>Kálvária</i>	7

Barokk stílusú református templomot Grassalkovich I. Antal építtette 1745-ben kárpótlásul.	<i>Református templom</i>	8
Grassalkovich I. Antal megbízására készítették ezt a barokk stílusú oszlopot, amely hálaadásként és az elemi csapások elkerülése céljából készült. Nevét, a szobor tetején található alakról kapta, aki egy bibliai szereplő, Jézus édesanyja, szimbóluma a rózsza.	<i>Mária-oszlop</i>	2
Grassalkovich I. Antal fogadóvá alakíttatta át ezt az akkor még földszintes épületet, amely ma a Gödöllői Városi Múzeum otthona. Mi volt az épület eredeti elnevezése?	<i>Hamvay-kúria</i>	9
Grassalkovich I. Antal 1749-ben egy római katolikus templomot is emelt a gödöllői hívek számára, amely egybeépült a kastéllyal. Védőszentjének szobra a kápolna előtt áll. Kinek az ábrázolása található itt?	<i>Nepomuki Szent János-szobor</i>	10
A kastélypark egyetlen megmaradt barokk kori építménye, melynek alaprajza hexagon, a kupoláján csúcsdíszként egy koronaformát helyeztek el.	<i>Királydombi Pavilon</i>	6
Mária Terézia legkedvesebb lánya is járt Gödöllőn 1766-ban. Olyan jó kapcsolatban állt Grassalkovichcsal, hogy a gróf is hivatalos volt a főhercegnő esküvőjére. Arcképe a Habsburg-képgalériában látható.	<i>Mária Krisztina főhercegnő 18. század</i>	14
A szimmetrikus barokk kastély középpontjában található terem, mely egykor báloknak is helyet adott.	<i>Díszterem</i>	12
A helyiségben a csíkos festés mellett a falon a mennyezethez közelebb eső részen tudományos tevékenységre utaló ábrázások láthatók, ami alapján feltételezhető, hogy a gróf könyvtára vagy dolgozószobája lehetett.	<i>Barokk festésű</i>	13
A kiállítás első termében hatféle puttókompozíció látható, amelyek közül négy festés évszakhoz köthető, kettő, pedig úri kedvtelést idéz meg. Melyik terem ez?	<i>Barokk előtér</i>	11

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amelyekből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha nem tudnak vagy nem szeretnének kisfilmet csinálni, készítsenek helyben fényképeket, és ezekből állítsanak össze egy prospektust. A prospektust Word formátumban, de prezentációként (PowerPoint, Canva vagy akár Prezi segítségével) is elkészíthetik.

Előkészület: A Képes krónika feladathoz négy témalehetőség tartozik. A kirándulást vezető pedagógus szabadon eldöntheti, hogy a csoportokra bízva a témaválasztást (ebben az esetben előfordulhat, hogy bizonyos témákat nem választ ki senki), illetőleg kiosztja vagy kisorsolja a feladatokat.

A Képes krónika feladatot célszerű már az előkészítő órán kiosztani a diákoknak, hogy legyen idejük gondolkodásra, ötletelésre. Ebben az esetben a diasor segítségével megtartott előadásból is tudatosan ki tudják szűrni a hasznos információt.

Ellenőrzés: a kisfilmeket (vagy a prospektust) a csoportok csak a kirándulás után tudják befejezni, ezért a munkák bemutatására már a záró órán kerül sor. Mivel egyedi alkotásokról van szó, a feladathoz nem tartozik egységes feladatlap. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy a kisfilm vagy prospektus mennyire szakszerű, informatív, esztétikus (adott esetben humoros), illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és a kirándulás során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: el kell dönteni, hogy a tudáspróbát a diákok egyénileg vagy a korábbi feladatokhoz kialakított csoportokban oldják meg.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldólap is).

A helyszínen: a kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a feladatlapot javíthatjuk is. (Amennyiben a feladatlapot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

Időkeret: A feladat megoldása nagyjából fél órát vesz igénybe.

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Grassalkovich I. Antalnak ki nem volt a felesége?

A. Langh Erzsébet	B. Klobusitzky Krisztina	C. Klobusitzky Terézia	D. Esterházy Anna Mária
-------------------	-----------------------------	---------------------------	----------------------------

2. Hány gyermeke született Grassalkovich I. Antalnak?

A. 1	B. 6	C. 13	D. 8
------	------	-------	------

3. Mikor kezdte el építeni Grassalkovich I. Antal kastélyát?

A. 1739/40	B. 1780	C. 1841	D. 1867
------------	---------	---------	---------

4. Mi nem jellemző a barokk stílusra?

A. illúziókeltés	B. szimmetria	C. monumentalizmus	D. puritanizmus
------------------	---------------	--------------------	-----------------

5. Mikor járt Mária Terézia a gödöllői kastélyban?

A. 1723	B. 1751	C. 1790	D. SOHA
---------	---------	---------	---------

6. Milyen felekezetű templom épült a kastélyhoz?

A. református	B. görögkatolikus	C. római katolikus	D. evangélikus
---------------	-------------------	--------------------	----------------

7. Milyen végzettségű volt eredetileg Grassalkovich I. Antal?

A. közgazdász	B. jogász	C. tanító	D. pap
---------------	-----------	-----------	--------

8. Mit kiáltottak a magyar rendek, mikor kiálltak Mária Terézia mellett a pozsonyi országgyűlésen?

A. „Életünket és vérünket a kirá- lyért!”	B. „Borban az igaz- ság.”	C. „A kocka el van vetve”	D. „Istennel a hazá- ért és a szabadsá- gért!”
---	------------------------------	------------------------------	--

9. Mi volt a legmagasabb cím, amit Grassalkovich I. Antal elért élete során?

A. gróf	B. báró	C. herceg	D. koronaherceg
---------	---------	-----------	-----------------

10. Ki volt az uralkodó Grassalkovich I. Antal karrierje kezdetén?

A. I. Lipót	B. Mária Krisztina	C. III. Károly	D. II. József
-------------	--------------------	----------------	---------------

11. Mária Terézia édesapja halála után került a trónra, 1740-ben. Hány éves volt ekkor?

A. 15	B. 23	C. 40	D. 31
-------	-------	-------	-------

12. Milyen kitüntetést kapott Grassalkovich I. Antal a polgári érdemeiért Mária Teréziától?

A. Szent Kereszt-rend	B. Szent István-rend	C. Szent Nepomuki János-rend	D. Szent Antal-rend
-----------------------	----------------------	------------------------------	---------------------

13. A Grassalkovich-család grófi címerében milyen állatok szerepelnek?

A. oroszlán és leopárd	B. griffmadár és sas	C. sólyom és ló	D. párduc és kutya
------------------------	----------------------	-----------------	--------------------

14. Mi volt a keresztnéve Grassalkovich I. Antal második feleségének, akitől gyermekei születtek?

A. Anna	B. Krisztina	C. Terézia	D. Erzsébet
---------	--------------	------------	-------------

15. Milyen stílusú kertet tartozott a kastélyhoz Grassalkovich I. Antal idején?

A. angolkert	B. francia kert	C. spanyol kert	D. japánkert
--------------	-----------------	-----------------	--------------

16. Hogy hívták azt a családtagot, akinek a kastély Barokk Színházát köszönhetjük?

A. Grassalkovich I. Antal	B. Grassalkovich III. Antal	C. Grassalkovich II. Antal	D. Grassalkovich VI. Antal
---------------------------	-----------------------------	----------------------------	----------------------------

17. Ki volt a kastélyt építtető gróf barátja, aki számára még vendéglakosztályt is kialakított a kastélyban?

A. Migazzi Kristóf	B. Esterházy Miklós	C. Bánffy Dénes	D. Lotaringiai Ferenc István
--------------------	---------------------	-----------------	------------------------------

18. Milyen alaprajzú lett a kastély Grassalkovich III. Antal idejére?

A. kettős U alakú	B. négyzetes alaprajzú	C. párhuzamos alaprajzú	D. hexagon alaprajzú
-------------------	------------------------	-------------------------	----------------------

19. Melyik bizottságban foglalkozott birtokjogi kérdésekkel Grassalkovich I. Antal?

A. Régiszerzeményi Bizottság	B. Birtokügyi Bizottság	C. Telekügyi Bizottság	D. Újszerzeményi Bizottság
------------------------------	-------------------------	------------------------	----------------------------

20. Grassalkovich II. Antal 24 tagú zenekara hol zenélt bálók idején?

A. a kertben	B. az aulában	C. a díszteremben	D. a zeneteremben
--------------	---------------	-------------------	-------------------

21. Az alábbi közül, mi NEM volt Grassalkovich I. Antal?

A. koronaőr	B. kamaraelnök	C. királyi személynök	D. herceg
-------------	----------------	-----------------------	-----------

22. Mi NEM jellemzi a Grassalkovich-stílust a kastélyépítészetben?

A. magasablakok	B. erkélyes középrizalit	C. oszlopos főhomlokzat	D. harangtorony
-----------------	--------------------------	-------------------------	-----------------

23. Mit biztosított az 1722-es pozsonyi országgyűlésen elfogadott Pragmatica Sanctio-nak nevezett törvény?

A. nőági örökösödés	B. kettős vámrendszer	C. nemesek adózása	D. urbárium
---------------------	-----------------------	--------------------	-------------

24. Mária Terézia uralkodói jelmondata:

A. „Igazsággal és kegyelemmel!”	B. „Életünket és vérünket!”	C. „Egyesült erővel!”	D. „Te, boldog Ausztria, házasodj!”
---------------------------------	-----------------------------	-----------------------	-------------------------------------

25. Melyik zeneszerző munkásságát soroljuk a barokk stílushoz?

A. Wagner	B. Haydn	C. Mozart	D. Liszt
-----------	----------	-----------	----------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a Gödöllői Királyi Kastélyhoz kapcsolódó történelmi jelenetet elevenítenek fel.

Előkészület: a feladatokat már az előkészítő órán célszerű kiosztani annak érdekében, hogy a diákok a bevezető órán elhangzó ismereteket beépíthessék a drámajátékba, megírassák a dialógusokat, elkészíthessék a kellékeket, végiggondolhassák azt, hogy milyen öltözetet viseljenek a jelenet során, stb. A kirándulást szervező tanár is segíthet a csoportoknak abban, hogy kialakítsák az eljátszani kívánt jelenet koncepcióját. Hasonlóan a 2. feladathoz, a pedagógus itt is szabadon dönthet arról, hogy kiosztja a feladatot a csoportok számára, sorol vagy szabad választási lehetőséget biztosít.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel, a fontosabb háttér-információkkal, instrukciókkal és a szerepekkel.

A helyszínen: a csoportok az előadásra külön-külön készülnek fel. A jelenet végső formába öntéséhez felhasználják azokat az információkat, amelyeket az esetleges tárlatvezetések vagy a történelmi séta során szereznek meg.

A felkészülést követően a csoportok előadják az egyes jeleneteket.

Ellenőrzés: mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Kiemelendő szempont a történelmi hűség, a kreativitás és a csapatmunka.

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

3, 1, 3

2. feladat

2, 1, 2

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

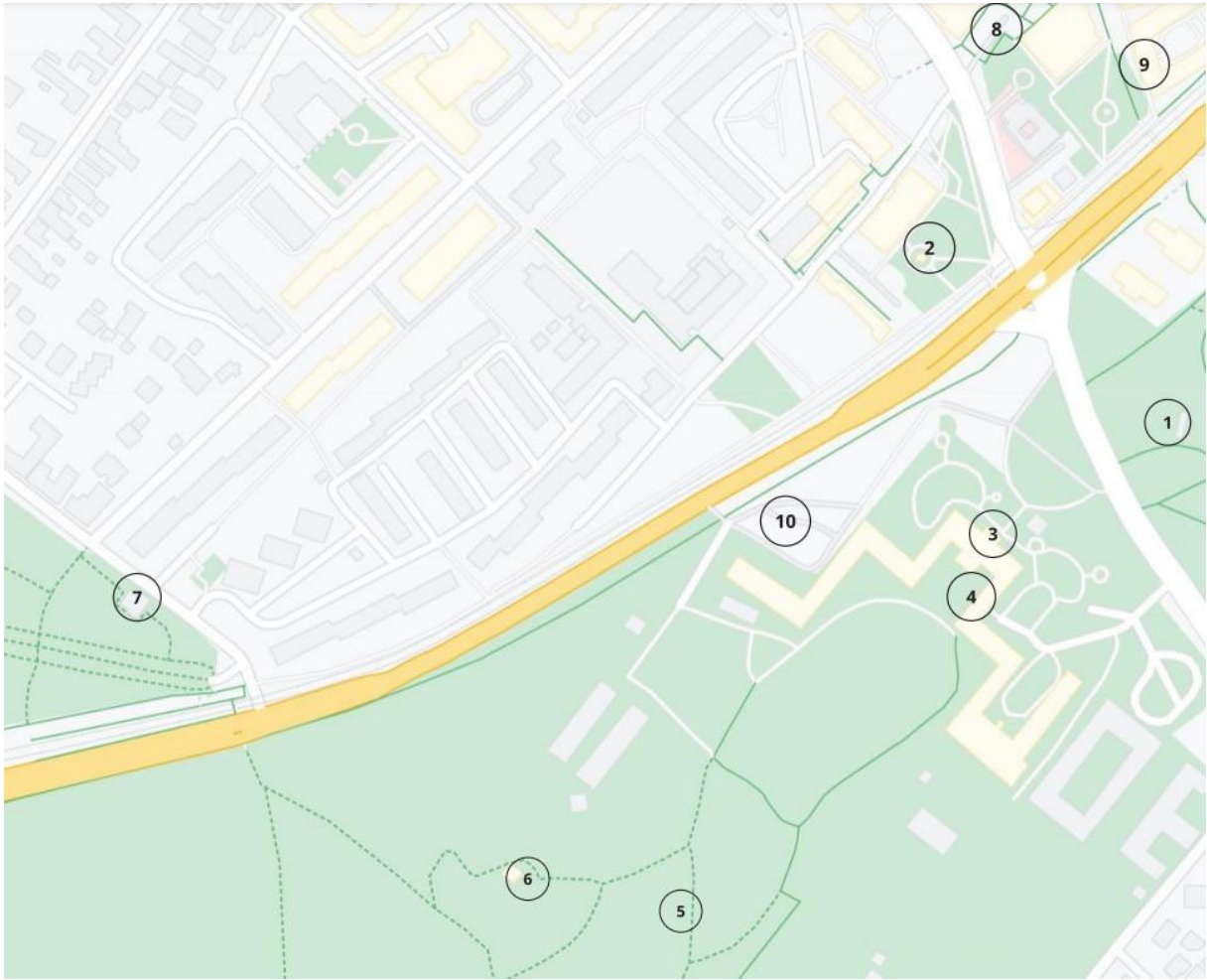
Nyomkeresés

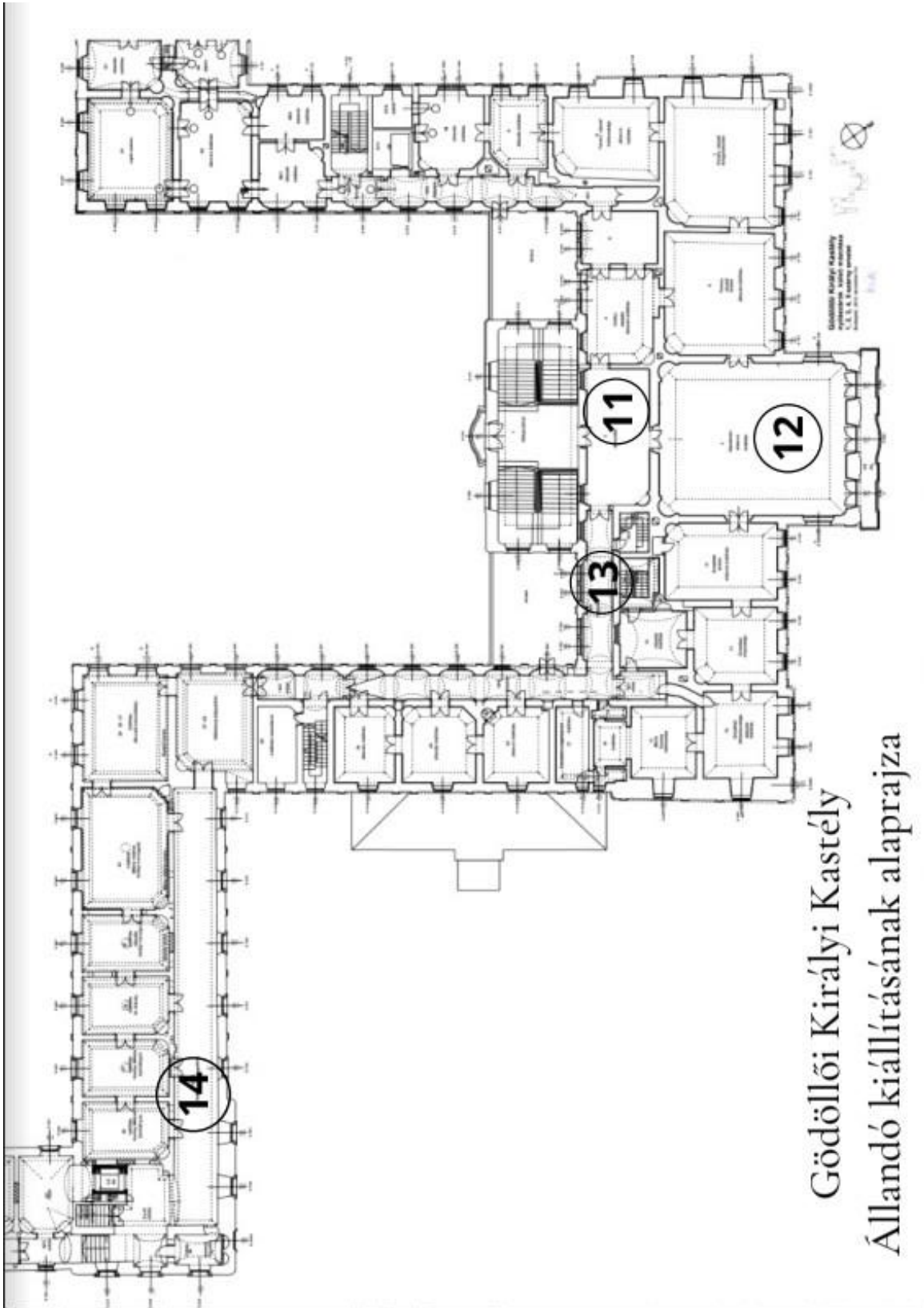
Fedezzétek fel Gödöllő szobrait és emlékműveit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a téren, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált szobrokat és emlékműveket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg a szobrokat, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszáma a térképen
A kastéllyal egyidős falikút. Alakja, egy mitológiai hőst ábrázol, aki éppen legyőzi a nemesi oroszánt.		
A szobrász alkotása témájául a szoborral szemközti kastélyt építtető gróft választotta.		
A barokk stílus jegyében épült kastély főbejárata felett, a díszerkélyen látható az építtető grófi család heraldikai ábrázolása.		
Magyar királynőink egyike, aki abban a kegyben részesítette Grassalkovich I. Antalt, hogy személyesen is meglátogatta gödöllői kastélyában.		
Barokk stílusban épült emlékhely, amelyet Grassalkovich I. Antal emeltetett. Krisztus szenvedésének helyszínét, a Golgotát ábrázolja.		
Barokk stílusú református templomot Grassalkovich I. Antal építtette 1745-ben kárpótlásul.		
Grassalkovich I. Antal megbízására készítették ezt a barokk stílusú oszlopot, amely hálaadásként és az elemi csapások elkerülése céljából készült. Nevét, a szobor tetején található alakról kapta, aki egy bibliai szereplő, Jézus édesanyja, szimbóluma a rózsa.		
Grassalkovich I. Antal fogadóvá alakíttatta át ezt az akkor még földszintes épületet, amely ma a Gödöllői Városi Múzeum otthona. Mi volt az épület eredeti elnevezése?		
Grassalkovich I. Antal 1749-ben egy római katolikus templomot is emelt a gödöllői hívek számára, amely egybeépült a kastéllyal. Védőszentjének szobra a kápolna előtt áll. Kinek az ábrázolása található itt?		
A kastélypark egyetlen megmaradt barokk kori építménye, melynek alaprajza hexagon, a kupoláján csúcsdíszként egy koronaformát helyeztek el.		
Mária Terézia legkedvesebb lánya is járt Gödöllőn 1766-ban. Olyan jó kapcsolatban állt Grassalkovichcsal, hogy a gróf is hivatalos volt a főhercegnő esküvőjére. Arcképe a Habsburg-képgalériában látható.		
A szimmetrikus barokk kastély középpontjában található terem, mely egykor báloknak is helyet adott.		
A helyiségben a csíkos festés mellett a falon a mennyezethez közelebb eső részen tudományos tevékenységre utaló ábrázások láthatók, ami alapján feltételezhető, hogy a gróf könyvtára vagy dolgozószobája lehetett.		
A kiállítás első termében hatféle puttókompozíció látható, amelyek közül négy festés évszakhoz köthető, kettő, pedig úri kedvtelést idéz meg. Melyik terem ez?		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Gödöllői Királyi Kastély legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- Oratórium és Kastélytemplom: Grassalkovich I. Antal, mint egyházi mecénás
- Mária Terézia-szoba: A királynő gödöllői látogatása
- Díszterem: Funkciója a barokk időszakban
- Barokk előtér: A barokk stílusra jellemző fali dekoráció
- Sarokszoba: Egy nemzeti kincs egykori őrzőhelye

B) változat

Készítsetek kisfilmet a Gödöllői Királyi Kastély egyik fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken Ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a Bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljete arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: Oratórium és a kastélytemplom

- Milyen építészeti stílusban épült az oratóriumból látható kastélytemplom? Milyen építészeti megoldások utalnak a stílusjegyekre?
- Mutassátok be, hogy kit ábrázol az Oratóriumban szereplő egészalakos festmény? Miért ebben az öltözetben ábrázolták?
- Milyen más példát tudtok Grassalkovich I. Antal egyházi mecénási szerepére? (például más épület, szobor, stb.)
- Mutassátok be, hogyan funkcionált ez a tér? Milyen módon tudott részt venni egyházi szertartáson a gróf és a családja?

2. csoport: Mária Terézia-szoba

- Milyen jelentős történelmi esemény miatt alakították ki ezt a szobát Grassalkovich I. Antal korában?
- Vajon milyen funkciót tölthetett be akkor ez a szoba? Ki használta?
- Milyen a szoba kialakítása, díszítése?
- A kastély második fénykorában, a királyi időszakban, kinek a használatában állt ez a szoba és miként használták?

3. csoport: Díszterem

- Milyen méretű a díszterem?
- Milyen díszítés található a falakon?
- Mi volt a funkciója ennek a térnek?
- Mutassátok be, hogy hol van a zeneterem! Miért különítették el?

4. csoport: Barokk előtér

- Milyen ábrázolások láthatóak a falfestéseken?
- Melyek a jellegzetesen barokk stílusjegyek ebben a teremben?
- Mutassátok be a négy évszakhhoz köthető ábrázolást és a két úri kedvtelést!

5. csoport: Sarokszoba

- Mutassátok be a kastély barokk korszakához kötődő festéseket a szobában!
- A Grassalkovich-család mely tagjához kötődik az az esemény, mikor egy jelentős nemzeti kincset őriztek a kastélyban?
- Mutassátok be, hogy kik használták ezt a helyiséget a kastély XX. századi története során?

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Grassalkovich I. Antalnak ki nem volt a felesége?

A. Langh Erzsébet	B. Klobusitzky Krisztina	C. Klobusitzky Terézia	D. Esterházy Anna Mária
-------------------	-----------------------------	---------------------------	----------------------------

2. Hány gyermeke született Grassalkovich I. Antalnak?

A. 1	B. 6	C. 13	D. 8
------	------	-------	------

3. Mikor kezdte el építeni Grassalkovich I. Antal kastélyát?

A. 1739/40	B. 1780	C. 1841	D. 1867
------------	---------	---------	---------

4. Mi nem jellemző a barokk stílusra?

A. illúziókeltés	B. szimmetria	C. monumentalizmus	D. puritanizmus
------------------	---------------	--------------------	-----------------

5. Mikor járt Mária Terézia a gödöllői kastélyban?

A. 1723	B. 1751	C. 1790	D. SOHA
---------	---------	---------	---------

6. Milyen felekezetű templom épült a kastélyhoz?

A. református	B. görögkatolikus	C. római katolikus	D. evangélikus
---------------	-------------------	--------------------	----------------

7. Milyen végzettségű volt eredetileg Grassalkovich I. Antal?

A. közigazdász	B. jogász	C. tanító	D. pap
----------------	-----------	-----------	--------

8. Mit kiáltottak a magyar rendek, mikor kiálltak Mária Terézia mellett a pozsonyi országgyűlésen?

A. „Életünket és vérünket a királyért!”	B. „Borban az igazság.”	C. „A kocka el van vetve”	D. „Istennel a hazáért és a szabadságért!”
---	-------------------------	---------------------------	--

9. Mi volt a legmagasabb cím, amit Grassalkovich I. Antal elért élete során?

A. gróf	B. báró	C. herceg	D. koronaherceg
---------	---------	-----------	-----------------

10. Ki volt az uralkodó Grassalkovich I. Antal karrierje kezdetén?

A. I. Lipót	B. Mária Krisztina	C. III. Károly	D. II. József
-------------	--------------------	----------------	---------------

11. Mária Terézia édesapja halála után került a trónra, 1740-ben. Hány éves volt ekkor?

A. 15	B. 23	C. 40	D. 31
-------	-------	-------	-------

12. Milyen kitüntetést kapott Grassalkovich I. Antal a polgári érdemeiért Mária Teréziától?

A. Szent Kereszt-rend	B. Szent István-rend	C. Szent Nepomuki János-rend	D. Szent Antal-rend
-----------------------	----------------------	------------------------------	---------------------

13. A Grassalkovich-család grófi címerében milyen állatok szerepelnek?

A. oroszlán és leopárd	B. griffmadár és sas	C. sólyom és ló	D. párduc és kutya
------------------------	----------------------	-----------------	--------------------

14. Mi volt a keresztnéve Grassalkovich I. Antal második feleségének, akitől gyermekei születtek?

A. Anna	B. Krisztina	C. Terézia	D. Erzsébet
---------	--------------	------------	-------------

15. Milyen stílusú kertet tartozott a kastélyhoz Grassalkovich I. Antal idején?

A. angolkert	B. francia kert	C. spanyol kert	D. japánkert
--------------	-----------------	-----------------	--------------

16. Hogy hívták azt a családtagot, akinek a kastély Barokk Színházát köszönhetjük?

A. Grassalkovich I. Antal	B. Grassalkovich III. Antal	C. Grassalkovich II. Antal	D. Grassalkovich VI. Antal
---------------------------	-----------------------------	----------------------------	----------------------------

17. Ki volt a kastélyt építtető gróf barátja, aki számára még vendéglakosztályt is kialakított a kastélyban?

A. Migazzi Kristóf	B. Esterházy Miklós	C. Bánffy Dénes	D. Lotaringiai Ferenc István
--------------------	---------------------	-----------------	------------------------------

18. Milyen alaprajzú lett a kastély Grassalkovich III. Antal idejére?

A. kettős U alakú	B. négyzetes alaprajzú	C. párhuzamos alaprajzú	D. hexagon alaprajzú
-------------------	------------------------	-------------------------	----------------------

19. Melyik bizottságban foglalkozott birtokjogi kérdésekkel Grassalkovich I. Antal?

A. Régiszerzeményi Bizottság	B. Birtokügyi Bizottság	C. Telekügyi Bizottság	D. Újszerzeményi Bizottság
------------------------------	-------------------------	------------------------	----------------------------

20. Grassalkovich II. Antal 24 tagú zenekara hol zenélt bálók idején?

A. a kertben	B. az aulában	C. a díszteremben	D. a zeneteremben
--------------	---------------	-------------------	-------------------

21. Az alábbi közül, mi NEM volt Grassalkovich I. Antal?

A. koronaőr	B. kamaraelnök	C. királyi személynök	D. herceg
-------------	----------------	-----------------------	-----------

22. Mi NEM jellemzi a Grassalkovich-stílust a kastélyépítészetben?

A. magasablakok	B. erkélyes középrizalit	C. oszlopos főhomlokzat	D. harangtorony
-----------------	--------------------------	-------------------------	-----------------

23. Mit biztosított az 1722-es pozsonyi országgyűlésen elfogadott Pragmatica Sanctio-nak nevezett törvény?

A. nőági örökösödés	B. kettős vámrendszer	C. nemesek adózása	D. urbárium
---------------------	-----------------------	--------------------	-------------

24. Mária Terézia uralkodói jelmondata:

A. „Igazsággal és kegyelemmel!”	B. „Életünket és vérünket!”	C. „Egyesült erővel!”	D. „Te, boldog Ausztria, házasodj!”
---------------------------------	-----------------------------	-----------------------	-------------------------------------

25. Melyik zeneszerző munkásságát soroljuk a barokk stílushoz?

A. Wagner	B. Haydn	C. Mozart	D. Liszt
-----------	----------	-----------	----------

Drámapedagógia

1. csoport: Mária Terézia megkoronázása (1741. június 25.)

Ebben a feladatban egy, a 18. század derekán történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a koronázást, vagy a koronázási kardvágást, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba? Vagy több élőképként mutatjátok be a koronázás napját?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel, vagy egy-két ötletes kellékkal is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Mária Terézia megkoronázása (1741. június 25. Pozsony, Szent Márton-templom)

Mária királynő uralkodása (1382-1385/1386-1395) óta Mária Terézia volt az első magyar királynő, akinek a fejére kerülhetett a magyar Szent Korona. Édesapja, III. Károly néven uralkodott (1711-1740), akinek egyik legismertebb törvénye a Pragmatica Sanctio. A Habsburg nőági öröklésről szóló törvénnyel lehetővé vált, hogy a gyermekkorban meghalt fia helyett, legidősebb lánya, Mária Terézia nőként kerülhessen a birodalom élére.

A magyar törvények szerint a koronázás után válhat valaki magyar királlyá, Mária Terézia 24 évesen vált uralkodóvá. 1741. június 25-én, a templomi ceremónia előtt nagyjából egy 1,5 órás menet során ért el a vendégsereg és Mária Terézia a templomba. A pozsonyi Szent Márton-templomban Mária Terézia magyaros díszruhát viselt; amely bő szabású szoknyából, csipkekötényből, buggyos ujjú ingből, ingvállból és felette ruhaderékből állt. Az egyházi ceremónia csúcspontja volt, mikor a fejére került a Szent Korona, ebben az ünnepi pillanatban a templom főoltára előtt térdelt és keresztbe tett kézzel várta, hogy megtörténjen a koronázási jelvények átadása. A koronázási kardot is az oltár előtt kapta meg, majd a korona az uralkodó fejére került, utána a jobb kezébe a jogart, míg a bal kezébe az országalmát helyezték el, a koronázási palást már a ceremónia egy korábbi részén került a vállaira. Az oltár két oldalán kaptak helyet a magyar rendi társadalom képviselői; bal oldalon a világi előljárók, jobb oldalon az egyház képviselői. A koronázás után a *domina et rex* megszólítás; királynőnk és uralkodónk cím járt neki. A résztvevők „*Vivat Domina, Rex noster*”, azaz „*Éljen asszonyunk és királyunk*” felkiáltással éljenezték a királynőt.

A templomi szertartás után gyalog vonult végig a koronázási úton Pozsony belvárosában, majd az Irgalmasrendiek-templománál fogalmat tett, onnan hintóval a Duna partra vitték. Ott a parton fellovagolt a koronázási dombra, ahol a koronázási karddal a négy égtáj felé suhintással fejezte ki, hogy meg fogja védeni az országot az ellenségtől, akárhonnán is közelítene az országhoz. A koronázás záró eseményeként a ferencesek templomában arany-sarkantyús vitézeket avatott.

Szereplők:

Mária Terézia: a koronázás időpontjában már 4 gyermek édesanyja, (márciusban születik meg, a később II. József néven trónra kerülő fia). A magyarok iránti tiszteletből magyaros díszruhát visel. A több kilogrammnyi súlyt jelentő magyar koronázási jelvények viselését a templomi szertartás mellett a gyalogosan a pozsonyi belvárosban, majd a koronázási dombon is méltósággal kell viselnie a nyári melegben.

Lotaringiai Ferenc István: Mária Terézia férje, szerelmi házasságot kötnek. Nem lehet jelen a koronázási ceremónián felesége mellett, mert a magyar törvények így határoznak, egy külön, a számára épített páholyból nézte végig az ünnepséget. A templomba vezető menetben nem kísérhette a feleségét.

Esterházy Imre érsek: Pálffy János nádorral teszik közösen Mária Terézia fejére a magyar Szent Koronát. A koronázási ceremónia idején már idős, köszvénytől szenved, ezért a szertartás során az oltár előtt elhelyezett széken ült. A koronázás pillanatánál karjánál fogva segítették segédei. A koronázási misét így nem is ő, hanem az egri püspök, Erdődy Gábor Antal celebrálta.

A koronázáson résztvevő magyar rendek képviselői: Az oltár bal oldalán a világi rendekhez tartozók (nemesek, titkos tanácsosok, követek), a jobb oldalon az egyházi rendek tagjai (papok, ministránsok) figyelik a szertartást és éljenzik a megkoronázott uralkodót. Az egész napos ünnepség többi helyszínén is jelen vannak, és figyelemmel kísérik a koronázást.

2. csoport: Mária Terézia gödöllői látogatása

(1751. augusztus 10-12.)

Ebben a feladatban egy, a 18. század közepén történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a látogatást, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel, és jelképes kellékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Mária Terézia gödöllői látogatása (1751. augusztus 10-12.)

Mária Terézia uralkodása alatt három alkalommal (1741, 1751, 1764) hívott össze országgyűlést Pozsonyban, melyekhez kapcsolódóan két alkalommal látogatást is tett egy-egy kiválasztott magyar nemesnél. 1751-ben, az országgyűlés előtt Budára is elutazott a királynő, hogy többek között a Királyi Palota építkezéseit is megtekintse. Az út során Gödöllőre is ellátogatott, ahol Grassalkovich I. Antal grófot tüntette ki azzal, hogy 3 napig nála vendégeskedett.

A látogatása a magyar nemesség felé is gesztusértékkel bírt. Mária Terézia és férje, Lotaringiai Ferenc 1751-es látogatása, az uralkodópár első nagy utazása volt Magyarország belsejébe. Grassalkovich gróf a királynő fogadására hatalmas pompával készült: kerti pavilont állíttatott fel, különleges fényjátékot rendelt, lakomával fogadta nemcsak az uralkodópárt, hanem a források szerint több mint 6000 meghívott személyt is. Az ünnepség sorozaton a visszaemlékezések alapján, mintegy 20.000 ember vett részt. Mária Terézia gazdagon megjutalmazta a vendéglátó grófot és családját is a látogatás után. A három napos fényes fogadtatásról számos legenda keringett még évek múltán is.

Szereplők:

Mária Terézia: Férjével érkezik a látogatásra. 1526 óta nem járt Habsburg uralkodó Budán, ezért politikailag is nagy jelentősége van, hogy ellátogat Budára. Grassalkovich gróf, már Mária Terézia édesapja, III. Károly számára is bizalmi ember volt az udvarban, a gödöllői

látogatásával a gróft kitünteti a magyar nemesek közül. Szereti a pompát, a látványosságokat, izgatottan várja, hogy a gróf mivel fogja elkápráztatni Gödöllőn.

Grassalkovich I. Antal: Az uralkodópár érkezését 1751 januárjában tudja meg, onnantól kezdve készül az augusztusi érkezésükre. A kastélyt is átalakította (Mária Teréziai-szoba): saját lakosztályát, valamint felesége lakosztályát ajánlja fel az uralkodópár használatára. Rendkívül izgatott, és nagy örömmel, valamint büszkeséggel tölti el, hogy az ő kastélyába látogat el Mária Terézia a férjével.

Grassalkovich II. Antal: 17 éves a királynő látogatása idején. Nagy elégedettséggel tölti el, hogy édesapja mennyire fontos szerepet tölt be az udvarban. Nagyon kíváncsian várja, hogy az uralkodó párral ilyen közvetlen módon is találkozhatson. Mária Teréziától egy arany kalamárist (tintatartót) kap ajándékba, amelyre nagyon büszke.

Nógrádi nemes ifjak: 24 kiválasztott ifjú szolgálhatott fel a királyi asztalnál az esti lakománál. Közülük ketten, a Podmaniczky testvérek; János és Sándor, közvetlenül a felségek szolgálatát látják el. Hatalmas megtiszteltetést jelent minden ifjú, de különösképpen a testvérpár számára ez a kitüntetett szerep.

3. csoport: 1741-es pozsonyi országgyűlés

Ebben a feladatban egy, a 18. század közepén történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- A Ti csoportotok különlegessége, hogy kettő, egymásra felelő eseményt kaptatok. Próbáljátok meg a kettőt egyszerre, egymás mellé helyezve, egymás ellentéteiként bemutatni!
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

1741-es pozsonyi országgyűlés

Mária Terézia néhány hónappal magyar királynővé koronázása után összehívott országgyűlésen tárgyalta a magyar rendekkel, akiktől segítséget kért. 1741. szeptember 11-én a Pozsonyban megjelent magyar nemesek egyként álltak ki Mária Terézia mellett és kardjukat magasba emelve, kiáltották: *Életünket és vérünket a királyunkért!* (*Vitam et sanguinem pro rege nostro!* -hangzott latinul). Ez a felkiáltás korábbi országgyűléseken is elhangzott már, de 1741-ben itt más értelmet nyert, ugyanis a magyar nemesek az 1740-ben kitört osztrák örökösödési háborúban támogatásukról biztosították a királynőt. Ebbe szerepet játszott Grassalkovich I. Antal is Pálffy János nádor mellett, mindketten igyekeztek meggyőzni a magyar nemeseket, hogy támogassák a nemrég trónra került uralkodónőt. Az országgyűlésen résztvevő magyar rendek általános nemesi felkelést hirdettek, és 30 ezer gyalogos katonát ígértek (amelyből aztán 21 ezer gyalogos katonát ki is állították). Mária Terézia királynő hálaból továbbra is biztosította a nemesi föld adómentességét.

Az országgyűlésen Mária Terézia királynő nemesekhez intézett segítségkérése kapcsán többféle történet is elterjedt, az egyik ilyen história szerint, a fiatal és szép Mária Terézia fekete gyászruhában jelent meg, karjában az akkor alig 6 hónapos József fiával, és könnyes szemmel kérte a magyar rendeket, hogy támogassák. A magyar nemesek, eme megható jelenet hatására, kardjukat magasba emelve „Életünket és vérünket!” felkiáltással biztosították a támogatásukról a királynőt. (A történelmi források alapján, Mária Terézia a fiát csak később mutatta be a magyar rendeknek.)

Szereplők:

Mária Terézia: 1741. június 25-e óta magyar királynő, 4 gyermekes édesanya, aki az 1740-ben kitört osztrák örökösödési háború miatt igen nehéz helyzetbe kerül, a birodalom sorsa elég ingatag. Nagy reményeket fűz a magyar rendekhez, és bízik abban, hogy mellé állnak ebben a nehéz helyzetben. A bizalmát, már az édesapjához, III. Károlyhoz is hű magyar nemesekre alapozza, ilyen nemes például Grassalkovich I. Antal.

Grassalkovich I. Antal: Sokat jelentett a karrierje szempontjából is, hogy már III. Károly, (Mária Terézia édesapja) is kitüntette a figyelmével, sőt tőle kapott bárói rangot 1732-ben többek között az Újszerzeményi Bizottságban tanúsított munkájáért. Fontos számára, hogy megnyerje a magyar nemes társait is Mária Terézia támogatása mellett, ezáltal az uralkodó jóváhagyásával is biztosítva maradhatnak a nemesek kiváltságai.

Magyar nemesek: A nemesek között megoszlik a vélemény, hogy miért lenne érdemes és fontos támogatni a királynőt. Vannak, akik bizonytalanok, hogy megéri-e, hogy katonailag is támogassák a királynőt, hiszen ez kockázat anyagi és politikai szempontból is. A legnagyobb érv, ami végül meggyőzi a kételkedőket is, ebben szerepe van Grassalkovich grófnak is, hogy Mária Terézia biztosítani fogja hosszútávon is a jogait, például a nemesi birtokok adómentességét. A nemesek végül mindannyian kiállnak a királynő mellett.

4. csoport: Grassalkovich I. Antal, mint egyházi mecénás A máriabesnyői templom építésének története

Ebben a feladatban egy, a barokk korszakban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- A Ti csoportotok különlegessége, hogy kettő, egymásra felelő eseményt kaptatok. Próbáljátok meg a kettőt egyszerre, egymás mellé helyezve, egymás ellentéteiként bemutatni!
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Grassalkovich I. Antal, mint egyházi mecénás. A Máriabesnyői templom építése

Grassalkovich I. Antal számára katolikus vallás meghatározó volt, és ő maga is gyakorló vallásos ember volt. Élete során több mint 33 templomot emelt, melyek közül az egyik a máriabesnyői templom. Több általa emelt templom is, elhagyatott, középkori templomromra épült, így volt ez a máriabesnyői kápolna esetében is. A gróf végrendeletében leírja, hogy harmadik felesége gyógyulásáért építteti meg a máriabesnyői templomot. Klobusitzky Terézia, aki a gróf második feleségének a testvére volt, 1752-ben lép házasságra Grassalkovich I. Antallal.

Több csodás história is fennmaradt a templomépítéssel kapcsolatban. Az egyik ilyen történet szerint, a főúr és felesége hintájának lovai Hatvanból jövet megbokrosodtak, s mivel nem történt nagy baj, az Úrhoz fohászoló pár hálából építette a kápolnát.

A másik történet szerint a megbokrosodó lovak a kanyarodó út után maguktól megnyugodtak, és éppen azon a helyen állt meg a hintó, ahol az egykori középkori templomrom helye volt. Még egy csodás esemény története maradt fent, ami már a kápolna építéséhez kapcsolódik: a földből előkerült egy valláshoz kapcsolódó tárgy, egy csontból faragott Mária-szobor, valószínűleg a korábbi templom egykori vallásos tárgya lehetett, melyet a mai napig vallásos tisztelet övez a templomba látogatók körében.

Szereplők:

Grassalkovich I. Antal: Fontos számára, hogy jó ügyek mellé álljon, és számára ilyen, ha templomot, vagy vallásos témájú köztéri szobor emeltetését támogathatja. Aggódik harmadik felesége egészsége miatt, és szeretne minden tőle telhetőt megtenni a gyógyulásáért.

Klobusitzky Terézia: A gróf harmadik felesége, közös gyermekük nem születik, de állhatatosan neveli a gróf második házasságából született gyermekeit. Nagyon ügyesen intézi a háztartás és az uradalom körüli gyakorlati teendőket. Mélyen vallásos. Először az egyik szemét támadja meg egy betegség, ami miatt elveszti a látását, majd másik szemére is megtámadja a betegség. Élete utolsó éveiben világtalanul él, de továbbra is összefogja a család és az uradalom körüli teendőket.

Építőmunkások: Részt vesznek az 1759-ben induló munkálatokban, tudják, hogy egy kápolna építésével bízták meg őket, ezért áhítattal fognak a munkához. Az építkezési munka közben az egyik munkás, név szerint Fidler János talál egy apró, faragott tárgyat, amelyről a história szerint korábban álmot is lát. A tárgyról kiderül, hogy egy kisebb méretű Mária-szobrocska.

5. csoport: Grassalkovich II. Antal zenekara színházi előadásra készül

Ebben a feladatban egy, a barokk korszakban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Keressetek hozzá Druschetzky-zenét! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Grassalkovich II. Antal zenekara színházi előadásra készül

Grassalkovich II. Antal már a székhelyét a pozsonyi palotában rendezi be, de nevelőanyja, Klobusitzky Terézia halála után a gödöllői kastélyt tavasszal és nyáron rövidebb időszakokra használja. A hercegi rangra emelkedett II. Antal az építészet helyett inkább a színház- és zeneművészetet patronálta, így a gödöllői kastélyának egyik szárnyában 1782-85 között kialakított egy színházat. 24 tagú zenekarának fő székhelye szintén Pozsonyban volt, ám a gödöllői utazásai alkalmával magával vitte a zenekart, hogy a színházi előadásokon is ők szolgáltassák a zenét. Elhelyezésükre Gödöllőn kialakította a "Muzsikus-szárnyat" az épületben. Korabeli források beszámolnak, hogy a hetekig itt tartózkodó herceg Pestről és Budáról hívja a színtársulatokat, mellyel szórakoztatni kívánta a környékbeli nemesi vendégeit.

Szereplők:

Grassalkovich II. Antal: Érdeklődik, hogy megfelelő ellátásban részesült-e a zenekar a Muzsikus-szárnyban. Izgatottan várja az esti előadást, bíztatja komponistáját az új dallamok előadására.

Esterházy Anna Mária: Grassalkovich II. Antal felesége. Nyomatékosítja a zenekar számára, hogy édesapja, Esterházy "Fényes" Miklós is jelen lesz a mai előadáson, legyen minden tökéletes. A meghívott nemes vendégeket az előadás után megvendégelik a díszteremben, így megkéri a zenekar vezetőjét, hogy ez idő alatt fent a zeneteremben halkan zenéljenek számukra.

Druschetzky György: csehországi karmester-zeneszerző, jelenleg az együttes vezetője. Biztosítja a hercegi párt, hogy minden rendben lesz az esti előadás során. Elmeséli, hogy a pesti színtársulat már megérkezett és próbálnak.

Zenekar: A fúvós zenekar, tisztelettudóan hallgatja a párbeszédet, majd elkezdik a próbát Druschetzky vezetésével.

Tanórai utófeldolgozás

Feladatlap

1. A feladat a Grassalkovich család történetéhez kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

„Kegyes uralkodójának halála után leánya, Mária Terézia is megerősítette Grassalkovichot a királyi személynöki állásban. III. Károly idejében eltöltött közel negyedszázados hivatali működése során fényes bizonyosságát adta nagy jogi tudásának, kiváló közgazdasági érzékének, vallásosságának és királyhűségének, személynöki tiszte pedig módot adott neki, hogy a nagy politikai kérdésekben érvényesülhessen kiváló ítélőképessége s a pártok diskussióiban (vitáiban) s az udvari emberekkel való érintkezéseiben pedig síma modora. A tettek gyakorlati embere volt, aki nemcsak az anyagi erők súlyát ismerte, de nem hagyta ki számításából a lelki tényezők rugalmas erejét sem. Mária Terézia trónraléptét követő zavaros külpolitikai helyzetben ily tetrekész embereké volt a jövő, nem pedig atyjától örökölt elaggott tanácsosoké, akik között «a legfiatalabb is 70 éves volt».* Pedig Mária Terézia trónját és birodalmát fenyegette Nagy Frigyes s a bajor választó, kinek törekvéseit támogatta Franciaország is. Franciaország későbbi ellenséges állásfoglalása magával ragadta Spanyolországot, Nápolyt, majd Sardiniát is.”

(Grassalkovich I. Antal Mária Terézia idejében)

Válaszd ki az állítások helyes befejezését! Karikázd be a sorszámát!

a) Melyik eseményre utal a forrás, amikor „Mária Terézia trónraléptét követő zavaros külpolitikai helyzetről” ír?

1. spanyol örökösödési háború
2. hétéves háború
3. osztrák örökösödési háború

b) A forrásban szerepel a személynöki tisztség. Milyen feladatkört jelentett ez?

1. a királyt helyettesíti az igazságszolgáltatásban olyan ügyeknél, melyeket a király személyes bírászkodásának tartottak
2. az uralkodót helyettesíti a rendi országgyűlésen
3. a királyt helyettesíti gazdasági ügyekben

c) Mikor ért véget a forrásban szereplő „zavaros külpolitikai helyzet”?

1. 1741
2. 1744
3. 1748

2. A feladat Mária Terézia uralkodásához kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

„A magyar szívhez appelláló őszinte hang és női könny mélyen meghatotta a rendeket és lelkesen kiáltották: Vitam et sangvinem. Moriamur pro rege nostra Maria Theresia! (Életünket és vérünket.) – Majd gr. Eszterházy Imre, a primás szólott s felajánlotta a nemzet egész erejét Mária Terézia védelmére.

Ki fogalmazta Mária Terézia beszédét, nincs-e benne része Grassalkovichnak, adatok híján eldönteni bajos. Érdekes probléma volna, mint tömegpszichológiai jelenség elemzése is, mint tört fel egyszerre e szokatlan felkiáltás!

A siker azonban teljesen igazat adott Grassalkovichnak, a «Vitam et sangvinem» felkiáltás szerzőjének. S alig múlt el egy hét, amikor (szept. 20.) ismét Grassalkovich fellépése és hatásos beszéde hozta meg a döntést, hogy a karok és a rendek Mária Terézia férjét kormánytársul válaszsák. Bár mind az alsó-, sőt még a felsőtáblán is nehézségeket támasztottak az előterjesztés ellenzői, Grassalkovich meggyőzte a rendeket, hogy a korona jogai nem szenvednek semmi csorbulást a megválasztás ténye által.”

(Grassalkovich I. Antal Mária Terézia idejében)

Válaszd ki az állítások helyes befejezését! Karikázd be a sorszámát!

a) A forrás utal Mária Terézia férjére. Ki volt ő?

1. II. Frigyes
2. Lotharingiai Ferenc
3. Károly Albert

b) Kire vonatkozott a „karok és rendek” megszólítás?

1. egyházi és világi főurak, köznemesek, szabad királyi városok küldöttei
2. egyházi és világi főurak, szabad királyi városok és a jobbágyság követői
3. egyházi főurak, köznemesek, szabad királyi városok követői

c) Mit jelölt a primás titulus?

1. arisztokrata, aki elsőként szólalhat fel Pozsonyban az országgyűlésen
2. hercegprimás, az érsek 1715 óta a római szent birodalom hercege, ezért hercegprimásnak címezik
3. a királyt elsőként helyettesítő személy